

‘โครงการกรุงเทพเมืองสีเขียว 2030’: กรณีศึกษาของการกระจาย ภารกิจสู่การจัดการพื้นที่สาธารณะระดับละแวกบ้านบนที่ดินเอกชน ‘Green Bangkok 2030’: The Case Study of Obligatory Delegation toward Privately–Owned Neighborhood Public Space Management

ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์* กรรณิกา สงวนสินธุกุล** และ กรวรรณ หวานน้ำ***
Nattawut Usavagovitwong*, Kannika Sanguansintukul** and Korawan Vancham***

Received : May 17, 2021

Revised : June 7, 2021

Accepted : June 17, 2021

บทคัดย่อ

โครงการ *Green Bangkok 2030* เป็นนโยบายการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานครให้เพิ่มอีกราวร้อยละ 30 ท่ามกลางข้อจำกัดต่างๆ ได้แก่ การจัดหาที่ดิน การดูแลรักษา ตลอดจนการสร้างพลวัตของกิจกรรมในพื้นที่ คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะตามนโยบายดังกล่าวผ่านการใช้กลไกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และการสร้างบทสนทนาทางด้านนโยบาย (Policy Dialogue) ระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคประชาสังคม ชุมชน และภาคเอกชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเงื่อนไขหนึ่งของการเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านให้เพิ่มมากขึ้นได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชน งานศึกษาชิ้นนี้จึงเน้นการศึกษาผ่านปฏิบัติการในพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้าน 2 แห่ง เพื่อสะท้อนความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะโดยใช้พื้นที่เอกชน (Privately-owned Public Space) โดยมีโจทย์สำคัญ 2 ด้าน คือ 1) อะไรคือเงื่อนไขให้เอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมสร้าง จัดการ และดูแลพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านควบคู่ไปกับกรุงเทพมหานคร 2) ความเป็นไปได้ในการออกแบบกลไกการบริหารจัดการพื้นที่ที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง คณะผู้ศึกษาพบเงื่อนไขที่ภาคเอกชนมีความสนใจในการอุทิศที่ดินเอกชนให้ใช้ในระยะเวลาเพื่อเป็นพื้นที่สีเขียวพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาษีที่ดิน และการสร้างโจทย์ที่ดีเพื่อคุณภาพของพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้าน และพบว่า กรุงเทพมหานครยังขาดกลไกในการจัดการพื้นที่สาธารณะที่นอกเหนือไปจากการจัดการจากหน่วยงานรัฐบาลแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดภาระด้านงบประมาณที่ไม่สามารถเพิ่มจำนวนให้บรรลุ ตลอดจนรักษาคุณภาพพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านให้สนองตอบต่อความต้องการของคนเมืองได้ อย่างไรก็ตามได้เริ่มเห็นความเป็นไปได้ใหม่ๆ ในการสร้างกลไกให้เกิดการบริหารจัดการร่วมกันระหว่าง รัฐ ชุมชน และภาคเอกชน ในรูปแบบคณะกรรมการร่วม 3 ฝ่าย

* ผู้อำนวยการศูนย์ออกแบบและพัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร 10900

** ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยบูรณาการภาพพื้นที่และสังคม มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร 10900

*** อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร 10900

* Center for Integrated Socio-Spatial Research, Sripatum University, Bangkok 10900, Thailand

** Innovation Development and Design Center, Sripatum University, Bangkok 10900, Thailand

*** School of Architecture, Sripatum University, Bangkok 10900, Thailand

Corresponding author E-mail: nattawut.us@spu.ac.th, kannika.sa@spu.ac.th, korawan.va@spu.ac.th

Abstract

Green Bangkok 2030 has been the BMA’s policy by enhancing 30% of the coverage areas of green public space by 2030. Amidst its numerous constraints such as the land acquisition, the post-occupancy management, and the vibrant programming creation, the researchers have studied upon the chance in enhancing green public space via the National Health Assembly’s mechanism and via the policy dialoguing among communities, civil actors, state agencies, and private sectors, since 2018. One of the conditions has been incorporating more with private sectors. This study has been conducted via participatory observation on two neighborhood park’s case studies in Bangkok. By challenging upon the enhancing privately-owned public spaces, two prominent questions are addressed; 1) what the conditions are in persuading private sectors into the comanaging scenarios along with the BMA; and 2) how the operations include non-state agencies in the process? The study highlights that BMA has gained some land plots from private sectors for being public green spaces and enthusiastically engaged in creating good programs upon them because of new land tax policy. However, the study underlies the significant managerial gaps within BMA’s internal bureaucracy to carry on if any exponentially accelerating numbers of neighborhood park project comparing to its limited fiscal expenditure. The recent insights from this study shed some lights upon the triangular model of the working group at the district level including state, community, and private sector as a commission platform.

คำสำคัญ: พื้นที่สาธารณะบนที่ดินเอกชน พื้นที่สีเขียวสาธารณะในเขตเมือง นโยบายสาธารณะท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร
Keywords: Privately-owned Public Space, Green Urban Public Space, Local Public Policy, Bangkok

บทนำและสถานการณ์

กรุงเทพมหานครกำลังเผชิญความท้าทายสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในตัวชี้วัดที่ 11.2 อันหมายถึงการเพิ่มพื้นที่สีเขียว พื้นที่สาธารณะและโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าว โดยปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีค่าเฉลี่ยพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรที่ 6.9 ตารางเมตร/คน และน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO) และเป้าหมายของนโยบายโครงการ *Green Bangkok 2030* ของกรุงเทพมหานครเองที่มีค่าอยู่ที่ 9 และ 10 ตารางเมตร/คนตามลำดับ อีกทั้งที่ผ่านมาในปี พ.ศ 2561 กลไกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติได้มีข้อเสนอเชิงนโยบายให้การร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะเพื่อสุขภาพ เป็นนโยบายที่รัฐต้องให้ความสำคัญในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะในเขตเมืองให้เพิ่มมากขึ้น (National Health Assembly, 2018)

โครงการ *Green Bangkok 2030* เป็นการวางแผนและมองพื้นที่สีเขียวในกรุงเทพฯ ไปข้างหน้าอีก 10 ปีว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละย่านจะเป็นแบบใด พร้อมทั้งได้ทำการสำรวจพื้นที่ว่าง ที่รกร้าง และที่ดินที่ไม่มีการใช้ประโยชน์เพื่อนำมาพัฒนาเป็นสวนหย่อม สวนสาธารณะ และสวนป่า “โดยเริ่มนำร่อง (ระยะที่ 1) แล้วจำนวน 11 โครงการ เช่น สวนปิยะภิรมย์ เขตบางกะปิ พื้นที่ 10 ไร่ ซึ่งเปิดให้บริการแล้ว และที่เป็นรูปเป็นร่างใกล้จะเสร็จสมบูรณ์ เช่น สวนสันติพร เขตพระนคร พื้นที่ 2.5 ไร่ คาดว่าจะเสร็จภายในเดือนสิงหาคม 2563 สวนสาธารณะบริเวณทางแยกต่างระดับถนนร่มเกล้ากับถนนเจ้าคุณทหารเขตลาดกระบัง พื้นที่ 18 ไร่ คาดว่าจะเสร็จในเดือนกันยายน 2563 และสวน

สาธารณะภายในสถานที่พัฒนาที่ดินกรุงเทพมหานคร (ถนนบางขุนเทียน-ชายทะเล) เขตบางขุนเทียน พื้นที่ 37 ไร่ ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในเดือนกันยายน 2564” (The Standard, 2020)

อย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานครมีวัตรปฏิบัติในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะในรูปแบบเดียวกันนั้น กล่าวคือ ในด้านการได้มาซึ่งที่ดินเพื่อจัดสรรประโยชน์เป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะ กรุงเทพมหานครจะใช้พื้นที่ราชพัสดุหรือพื้นที่ในกำกับของรัฐในการจัดประโยชน์เป็นหลัก เพื่อให้สามารถนำงบประมาณไปลงทุนโครงสร้างพื้นฐานต่อได้ด้วยเงินงบประมาณ ในด้านการจัดการนั้น สำนักงานเขตที่สวนสาธารณะตั้งอยู่จะเป็นหน่วยในการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับกองสวนสาธารณะ กล่าวคือเป็นเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะและมีการบริหารจัดการภายในกลไกของรัฐแบบเบ็ดเสร็จ (State-owned-operated) อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา การได้มาซึ่งที่ดินของกรุงเทพมหานครจากภาคเอกชนก็ปรากฏในรูปแบบสัญญาการยกให้ใช้ประโยชน์ในระยะยาว (มากกว่า 10 ปี) เงื่อนไขเหล่านี้เป็นข้อจำกัดในการจัดหาที่ดินเพื่อนำมาใช้เป็นพื้นที่เขียวและพื้นที่นันทนาการเมืองมาโดยตลอด เนื่องจากที่ดินในเมืองมีราคาสูง ส่งผลให้แนวปฏิบัติในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวในรูปแบบที่รัฐจัดการเบ็ดเสร็จ อาจจะไม่ใช่วิธีทางที่สามารถบรรลุเป้าหมายในโครงการ *Green Bangkok 2030* ได้อีกต่อไป นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะในกรุงเทพมหานครยังมีความแตกต่างหลากหลายถึง 5 ประเภท คือ พื้นที่สาธารณะในย่านเมือง พื้นที่สาธารณะในศูนย์กลางชุมชน พื้นที่สาธารณะในย่านเมืองเก่า พื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่โล่ง และพื้นที่สาธารณะ ศูนย์กลางชานเมือง (Kongphunphin and lamtrakul, 2020: 55) ซึ่งย่อมต้องการเครื่องมือและมาตรการในการดำเนินการที่แตกต่างกัน

Accessibility to Open Public Space

เกณฑ์การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (พื้นที่สาธารณะสีเขียว)

ภาพที่ 1 เป้าหมายของโครงการกรุงเทพ 2030

ที่มา: Wepark, 2020

การศึกษานี้จึงให้ความสนใจกับการได้มาของพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านจากภาคเอกชน เพื่อโอกาสในการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของพื้นที่สีเขียวสาธารณะให้เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ภายใต้การศึกษา 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การได้มาซึ่งที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะ 2) กระบวนการสร้างโปรแกรมบนพื้นที่ และ 3) แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะ

การอภิปรายกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะให้เกิดขึ้นได้ในบริบทของการริเริ่มการร่วมสร้างสรรค์จากภาคเอกชนเป็นโจทย์ที่งานศึกษาชิ้นนี้ให้ความสนใจ จากข้อจำกัดของกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเครื่องมือและกระบวนการ ให้บรรลุเป้าหมายตามผลสัมฤทธิ์ทางนโยบาย *โครงการ Green Bangkok 2030* คณะผู้ศึกษาจำแนกรูปแบบแนวคิดเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) แนวคิดด้านการใช้ที่ดินสาธารณะในที่ดินของเอกชน 2) แนวคิดด้านการสร้างกลไกการจัดการและแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ และ 3) แนวคิดกระบวนการร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะ

1. แนวคิดการใช้พื้นที่สาธารณะบนที่ดินของเอกชน (Privately-owned Public Space)

นอกเหนือจากแนวคิดการจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสาธารณะเพื่อนันทนาการและใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยภาครัฐที่ส่วนมากเป็นบทบาทหลักในการจรรโลงคุณภาพชีวิตของคนในเมืองแล้วนั้น ยังมีแนวคิดและกรณีศึกษาจำนวนมากที่พยายามส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นกลไกสำคัญในการร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สีเขียวสาธารณะ ทั้งในแง่ที่เป็นเจ้าของทรัพยากรที่ดินและหน่วยในการบริหารจัดการพื้นที่และกิจกรรม (Hass and Mehaffy, 2019: 3) โดยมากมักเป็นรูปแบบการกระจายภารกิจที่ภาครัฐพึงจัดให้มีแก่ภาคส่วนอื่นๆ ที่มีศักยภาพทำได้แทนรัฐที่อาจจะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ที่ดิน บุคลากร ตลอดจนถึงความสามารถในการบริหารจัดการ (Carmona and Megalhaes, 2006: 82) อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญคือการรักษาระดับความเป็นสาธารณะที่สมดุลระหว่าง เจตนารมณ์พื้นที่สาธารณะ การจัดการ และบริบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องเฉพาะท้องถิ่น แนวคิดที่ให้ภาคเอกชนมีบทบาทเป็นผู้ให้บริการและบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะเกิดขึ้นเนื่องจากภาคเอกชนมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับปรุงบริการที่สนองตอบต่อผู้ใช้งานได้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่าภาครัฐ ถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคอยู่บ้าง แต่จากหลายกรณีศึกษาในเอเชียก็ประสบความสำเร็จ (Nasution and Zahrah, 2012; Sahakian, et.al., 2020) การศึกษาก่อนหน้าจำนวนหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าไม่เสมอไปที่พื้นที่สาธารณะที่บริหารจัดการโดยรัฐจะมีความเป็นสาธารณะมากกว่าของเอกชน (Németh, 2012: 19-22; Lee, 2020: 10-12) โดยบางการศึกษาได้เน้นการกำหนดคุณลักษณะบางประการเพื่อระบุนกรอบการให้เอกชนจัดสรรพื้นที่สาธารณะแทนภาครัฐ เช่น ระดับความเป็นเจ้าของ การจัดการพื้นที่ ความปลอดภัย การเข้าถึงโดยสาธารณะ และการมีส่วนร่วม (Leclercq, 2018: 206-221; Sijbrandij, 2018: 33-39)

ระดับความเป็นพื้นที่สาธารณะที่พึงเกิดขึ้นนั้นเป็นประเด็นที่สะท้อนออกมาจากบทเรียนของกรณีศึกษาหลายแห่งที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ว่ามีคุณลักษณะที่สะท้อนถึงเจตนารมณ์ของสาธารณประโยชน์มากน้อยเพียงใด เนื่องจากระดับความเป็นสาธารณะประโยชน์เป็นข้อตกลงร่วมกันเฉพาะบริบท ในขณะที่ความคาดหวังของผู้ใช้บริการพื้นที่เหล่านั้นก็มีความแตกต่างหลากหลาย และเป็นข้อถกเถียงที่ไม่สิ้นสุด (Reyes, 2016: 205) งานศึกษาจำนวนหนึ่ง ระบุองค์ประกอบที่ส่งผลให้เกิดพื้นที่สาธารณะที่ดีซึ่งดำเนินการโดยภาคเอกชน ประกอบด้วย การเข้าถึงคุณภาพสภาพแวดล้อม การออกแบบกิจกรรมและโปรแกรมในพื้นที่ และปฏิสัมพันธ์ของผู้คนขณะใช้งานในพื้นที่ (Nasution and Zahrah, 2017)

		กรรมสิทธิ์ที่ดิน	
		รัฐ	เอกชน
การบริหารจัดการ	รัฐ	พื้นที่สาธารณะบนที่ดินรัฐ บริหารจัดการโดยรัฐ	พื้นที่สาธารณะบนที่ดินเอกชน บริหารจัดการโดยรัฐ
	เอกชน	พื้นที่สาธารณะบนที่ดินของรัฐ บริหารจัดการโดยเอกชน	พื้นที่สาธารณะบนที่ดินเอกชน บริหารจัดการโดยเอกชน

ภาพที่ 2 บทบาทของสถานะกรรมสิทธิ์และการบริหารจัดการ

ที่มา: Néréth and Schmidt, 2011: 11-12

คณะผู้ศึกษาใช้ตัวแบบของ Néréth and Schmidt (2011: 11-12) ในการพิจารณาความเป็นไปได้ที่สามารถมีพื้นที่สีเขียวสาธารณะในบริบทของกรุงเทพมหานครจากพื้นที่ของเอกชน โดยสามารถจำแนกแบบแผนของคุณลักษณะพื้นที่สีเขียวสาธารณะโดยพิจารณาจากลักษณะกรรมสิทธิ์และตัวกลางที่บริหารจัดการพื้นที่ ได้ 4 แบบ ประกอบด้วย 1) พื้นที่สาธารณะบนที่ดินรัฐที่บริหารจัดการโดยรัฐ 2) พื้นที่สาธารณะบนที่ดินของรัฐที่บริหารจัดการโดยเอกชน 3) พื้นที่สาธารณะบนที่ดินเอกชนที่บริหารจัดการโดยรัฐ และ 4) พื้นที่สาธารณะบนที่ดินเอกชนที่บริหารจัดการโดยเอกชน โดยในงานศึกษาชิ้นนี้มุ่งเน้นการอภิปรายสถานการณ์ในการที่ภาคเอกชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสาธารณะภายใต้เป้าหมายโครงการ Green Bangkok 2030 (ในแบบแผนที่ 2, 3, และ 4 ดังแสดงในภาพที่ 2) ตลอดจนถึงโอกาสในการร่วมสร้างสรรค์พื้นที่ และมีส่วนในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อให้เกิดการสนองตอบและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. แนวคิดด้านการกลไกการจัดการและการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์

การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีในการร่วมจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสาธารณะจำต้องมีแนวคิดที่สำคัญ 2 ส่วน ประกอบกัน ประการแรกคือการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนสนใจในการนำที่ดิน/ที่ว่าง ที่ถือครองอยู่มาจัดสรรหรืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการในฐานะพื้นที่สีเขียวสาธารณะในเมือง และประการที่สองคือการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้าจัดการพื้นที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากมีความยืดหยุ่นในการปรับกลยุทธ์ในการบริหารจัดการพื้นที่ได้มากกว่าภาครัฐ ส่งผลให้เกิดการตอบสนองที่รวดเร็วและเกิดความคุ้มค่าการใช้ทรัพยากร

แม้ว่ามาตรการทางผังเมือง อย่างเช่นการให้สิทธิประโยชน์ในการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยอาคารต่อขนาดพื้นที่ดิน (FAR Bonus) จะเป็นมาตรการการดึงดูดให้ภาคเอกชนสนใจการนำพื้นที่ออกมาให้เกิดการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ ในหลายประเทศ ตลอดจนมีการรวบรวมแนวปฏิบัติและเครื่องมืออื่นๆ ที่พยายามสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมบริหารและดูแลพื้นที่ (Dimmer, 2013) แต่หลายกรณีก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะสิ่งสำคัญไม่ใช่เพียงแค่การจัดให้มี หากแต่เป็นเรื่องการรักษาคุณภาพ การสมดุลระหว่างความเป็นสาธารณะและการควบคุมดูแล (Németh, 2009: 2462)

ในส่วนของแนวทางการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีก็เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนที่ถือครองที่ดินซึ่งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์นำที่ดินออกมาให้ภาครัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น การลดภาษีธุรกิจ การลดภาษีที่ดินและสิ่งปลูก

สร้าง โดยสิ่งที่ภาคเอกชนให้ความสนใจคือการเปลี่ยนพื้นที่รกร้างให้เป็นสาธารณะโดยการอาศัยภาครัฐร่วมลงทุน สาธารณูปโภคพื้นฐานโดยคาดหวังมูลค่าเพิ่มของที่ดินในอนาคต (Usavagovitwong, 2019) ซึ่งภาครัฐก็ต้องพิจารณาถึงความคุ้มค่าในการลงทุน ระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ

การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะของรัฐโดยเอกชนนั้นเป็นสิ่งที่มียุแล้วและกำลังเพิ่มความเข้มข้นขึ้น จากกระแสความเปลี่ยนแปลงแบบเสรีนิยมใหม่ วิจัยหลายชิ้นได้สะท้อนปรากฏการณ์การแปรรูปการบริการภาครัฐ โดยพื้นที่สาธารณะก็เป็นหนึ่งในนั้น (Mierzejewska, 2011) เพียงแต่มักพบในลักษณะชั่วคราวที่สามารถกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมของการใช้ บางก็พบการยึดเอาพื้นที่สาธารณะมาจัดการในรูปแบบที่ไม่ปกติ เช่น การรณรงค์นโยบายสาธารณะบางด้าน หรือการเดินขบวน/ปักหลักประท้วง (Tang, 2018)

3. แนวคิดกระบวนการร่วมสร้างสรรค์ (Co-Creation) พื้นที่สาธารณะ

การร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะเป็นกระบวนการร่วมตัดสินใจและออกแบบกิจกรรม/โปรแกรมของพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะให้ครอบคลุมและสนองต่อความต้องการของคนทุกคน โดยเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนที่เกี่ยวข้อง ได้เสนอความคิดเห็นและตัดสินใจโดยรับผิดชอบร่วมกัน

หลักการสำคัญของกระบวนการ Co-creation อยู่ที่การออกแบบกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้เกิดบรรยากาศที่เปิดกว้างและรับฟังอย่างรอบด้านจากทุกความต้องการ ข้อกังวล และการฉายภาพความเป็นไปได้ของการปรากฏ (The becoming) ให้เกิดเป็นวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อสร้างโจทย์/โปรแกรมในการออกแบบสภาพแวดล้อม และการกำหนดรายละเอียดและกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่บนฐานของการสร้างความร่วมมือ (Empathy) ความเป็นเจ้าของร่วม ตลอดจนการตอบสนองผู้ใช้งานได้อย่างดี (Dollinger et al, 2019) นอกจากนี้กระบวนการร่วมสร้างสรรค์ยังเป็นกระบวนการที่ทำให้ทุกความคิดเห็นมีความหมายและปรากฏตัวออกมา หล่อหลอมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งผลลัพธ์ในรูปแบบของฉันทามติ อย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยระยะเวลามากและความไว้วางใจสูง ซึ่งหากนำมาใช้ในบริบททางสังคมวิทยาเมืองอย่างชุมชนในกรุงเทพมหานครที่ผู้คนมีความเร่งรีบทางเศรษฐกิจและระบบสังคมที่วางอยู่บนโครงสร้างที่เป็นทางการสูง จำเป็นต้องอาศัยเทคนิควิธีการที่สามารถรับมือกับเงื่อนไขดังกล่าวได้

วิธีการศึกษา

คณะศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสังเกตภาคสนามร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาพื้นที่ ผ่านกรณีศึกษาเชิงปฏิบัติการ 2 แห่ง ในการสร้างสรรค์สวนสาธารณะระดับละแวกบ้าน (Neighborhood Park) บนกรรมสิทธิ์ที่ดินของเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษาจาก 2 องค์ประกอบคือ 1) เป็นโครงการที่มีเนื้อที่ไม่เกิน 5 ไร่ เนื่องจากสามารถบริหารจัดการได้โดยกลไกระดับเขตตามระเบียบของทางกรุงเทพมหานคร และ 2) เป็นพื้นที่ซึ่งกรุงเทพมหานครมีสภาพถือครองที่สามารถในการเข้าไปบริหารจัดการได้ จากเกณฑ์ดังกล่าว คณะผู้ศึกษาได้เลือกกรณีศึกษา ประกอบด้วย โครงการสวน(सान)ธารณะเขตคลองสาน และโครงการพัฒนาพื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตปทุมวัน โดยได้ทำการศึกษากิจกรรมที่เกิดขึ้นในการขับเคลื่อนสู่ความเป็นไปได้ในการพัฒนากลไกการใช้ที่ดินภาคเอกชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยมีกรอบการพิจารณา 3 ประการ ประกอบด้วย 1) การได้มาซึ่งที่ดิน 2) การพัฒนารูปแบบและโปรแกรมที่เหมาะสม และ 3) กลไกการบริหารจัดการพื้นที่โครงการ

จากกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดกรอบในการวิเคราะห์ได้ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงองค์ประกอบตัวแปรที่เกี่ยวข้องของลักษณะพื้นที่สีเขียวสาธารณะกับขั้นตอนในการจัดให้มี¹

ข้อพิจารณา / รูปแบบพื้นที่สีเขียว	แบบที่ 2: พื้นที่เอกชนที่บริหาร จัดการโดยรัฐ	แบบที่ 3: พื้นที่รัฐที่บริหาร จัดการโดยเอกชน	แบบที่ 4: พื้นที่เอกชนที่บริหาร จัดการโดยเอกชน
การได้มาซึ่งที่ดิน	- ระยะเวลาการเช่า/ใช้ประโยชน์ - ใครเป็นผู้ลงทุนในสาธารณูปโภคพื้นฐาน - สิทธิประโยชน์ด้านภาษี	- ระยะเวลาการเช่า - ความคุ้มค่าในการลงทุน - สิทธิประโยชน์ด้านภาษี	- ประโยชน์ที่ภาคเอกชนพึงได้รับจากเงื่อนไขการให้บริการจากนโยบายรัฐ
การพัฒนาแบบและโปรแกรมที่เหมาะสม	- ขั้นตอนการดำเนินงานตามระเบียบพัสดุและการจัดซื้อจัดจ้าง	- การส่งเสริมกิจกรรมเชิงพาณิชย์ลงบนพื้นที่สาธารณะ - ได้รับสิทธิประโยชน์จากการจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์บางประการ	- การส่งเสริมกิจกรรมเชิงพาณิชย์ลงบนพื้นที่สาธารณะ - ได้รับสิทธิประโยชน์จากการจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์บางประการ
กลไกการบริหารจัดการพื้นที่โครงการ	- แผนก/ฝ่ายภายในหน่วยงานท้องถิ่น	- การบริหารโดยฐานของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ	- การบริหารโดยฐานของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ที่มา: สรุปโดยคณะผู้ศึกษา

อย่างไรก็ตาม กรอบการศึกษาจากกรณีศึกษาสามารถสะท้อนได้เพียงเงื่อนไขแบบแผนที่เป็นเงื่อนไขในรูปแบบที่พื้นที่สีเขียวสาธารณะที่เป็นพื้นที่รัฐซึ่งบริหารจัดการโดยเอกชนเท่านั้น (แบบที่ 3)

การอภิปรายผลจากกรณีศึกษา: โอกาสและข้อจำกัด

คณะผู้ศึกษาใช้กรณีศึกษา 2 แห่งในกรุงเทพมหานครที่ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนสนับสนุนในทางใดทางหนึ่งของการสร้างพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านให้เกิดขึ้นในเมืองโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. โครงการสวน(สวน)สาธารณะ เขตคลองสาน: เปลี่ยนพื้นที่รกร้าง เป็นสวนสาธารณะ

โครงการริเริ่มจาก “แนวคิดการเปลี่ยนพื้นที่ว่างให้กลายมาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียว” ของ กลุ่ม Wepark นำมาสู่การค้นหพื้นที่ว่างเปล่าในย่านต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร และเกิดเป็นรูปธรรมการพัฒนาพื้นที่เพื่อสร้างประโยชน์สาธารณะหลายแห่ง โดยเน้นการสำรวจพื้นที่รกร้าง-ว่างเปล่า ภายใน ชุมชนย่านนาคนาค-สะพานยาว จนนำมาสู่การปรับปรุงให้กลายเป็นสวนกลางชุมชน ด้วยความร่วมมือจากกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และภาคีเครือข่ายสุขภาพและเมืองสุขภาวะหลายองค์กร

ข้อมูลจากสำนักสิ่งแวดล้อมและสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร ระบุว่า พื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านในเขตคลองสานมีทั้งหมด 147 แห่ง แต่เนื่องจากจำนวนประชากรที่มีมากถึง 72,171 คน ทำให้เมื่อเฉลี่ยอัตราส่วนพื้นที่ก็พบว่า มีพื้นที่สีเขียว 3.34 ตารางเมตร ต่อคน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่กำหนดว่า ชุมชนเมืองควรมีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อย 9 ตารางเมตรต่อคน หมายความว่าโอกาสของการมีพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้างอากาศที่ดี เพื่อความร่มรื่น เพื่อนันทนาการ ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ และพักผ่อนหย่อนใจ ก็น้อยลงตามไปด้วย ซึ่งได้ชี้ชัดว่าควรที่จะเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านให้เพิ่มขึ้นในย่านคลองสาน

¹ คณะผู้ศึกษาขอสงวนรูปแบบที่ 1: พื้นที่สาธารณะบนที่ดินรัฐที่บริหารจัดการโดยรัฐ โดยไม่ได้นำมาอภิปรายในตารางเนื่องจากเป็นรูปแบบที่ปฏิบัติเป็นปกติอยู่ในปัจจุบัน

การดำเนินงานของโครงการนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง ประกอบด้วย

1) การได้มาซึ่งที่ดินของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากนโยบายการปรับการจัดเก็บภาษีที่ดินซึ่งไม่ได้ใช้ประโยชน์ในอัตราที่สูงขึ้น ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2562 ส่งผลภาคเอกชนที่มีที่ว่างเปล่าซึ่งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ แสดงความจำนงในการอนุญาตให้กรุงเทพมหานครใช้เป็นสวนสาธารณะเพื่อสิทธิในการยกเว้นภาษี โดยมีระยะเวลาในการให้ใช้ประโยชน์สาธารณะ 10 ปี

2) การพัฒนารูปแบบและโปรแกรมที่เหมาะสม โดยได้มีการกำหนดกิจกรรมที่ครอบคลุมความเป็นไปได้หลายฉากทัศน์ ผ่านกระบวนการเก็บข้อมูล สำรวจ การจัดกลุ่มหารือย่อย และการกำหนดแผนกิจกรรมร่วมกันระหว่างตัวกลางผู้ออกแบบและชุมชนการฉายความเป็นได้ในการจัดการกิจกรรมและออกแบบโปรแกรมพื้นที่ในอนาคต (ภาพที่ 3) และ

3) กลไกการบริหารจัดการพื้นที่โครงการ ภายหลังจากการทดลองสร้างสรรค์กิจกรรม ได้มีการพัฒนากลไกการทำงานเพื่อสร้างแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกันระหว่าง กรุงเทพมหานคร เจ้าของที่ดิน และชุมชน โดยมีแนวคิดเบื้องต้นในการจัดตั้งคณะทำงานบริหารพื้นที่ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากสามฝ่ายที่ทำงานร่วมกัน

ภาพที่ 3 กิจกรรมการทดลองสร้างโปรแกรมและกระบวนการสาธารณะในสวน(สวน)สาธารณะ
ที่มา: The Active, 2021

2. โครงการพัฒนาพื้นที่ว่างชอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตปทุมวัน: พื้นที่เชิงทดลองระดมทุน

โครงการสวนสาธารณะสีเขียวชอยหน้าวัดหัวลำโพง เป็นหนึ่งในโครงการย่อยภายใต้แผนปฏิบัติการ *Green Bangkok 2030* ที่สร้างต้นแบบการจัดให้มีสวนระดับละแวกบ้านที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคส่วนอื่นๆ แนวทางหลักของโครงการนี้เน้นเป็นต้นแบบของการสร้างต้นแบบการระดมทุนสาธารณะควบคู่กับการลงทุนภาครัฐ โดยงบประมาณร้อยละ 90 มาจากกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 5.2 มาจากการสนับสนุนจากภาคเอกชน และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 4.8 เปิดระดมทุนสาธารณะในรูปแบบแบบ Crowdfunding ซึ่งเป็นโครงการเชิงทดลองเพื่อเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันให้กับทุกคน ไม่ใช่เพียงชุมชนโดยรอบเท่านั้น โครงการมีเป้าหมายในการสร้างความเป็นไปได้ในการปรับปรุงกฎระเบียบบางอย่าง เช่น การเปิดโอกาสให้มีการตั้งกองทุน การเปิดให้มีกิจกรรมแบบหารายได้ในพื้นที่ ซึ่งดึงดูดให้ภาคส่วนอื่นมาสร้างพื้นที่เหล่านี้ให้เมืองมากขึ้น

การดำเนินโครงการแบ่งออกได้ 3 ช่วง ประกอบด้วย

1) การได้มาซึ่งที่ดินของกรุงเทพมหานคร ซึ่งที่ดินแปลงนี้กรุงเทพมหานครได้รับการบริจาคมาจากภาคเอกชนในรูปแบบให้เปล่า

2) การพัฒนารูปแบบและโปรแกรมที่เหมาะสม โดยใช้เครื่องมือการมีส่วนร่วมสาธารณะ ได้แก่ การประกวดแบบแนวความคิดการจัดกิจกรรมการร่วมสร้างสรรค์ เพื่อเก็บข้อมูลและทดลองความเป็นไปได้ใหม่ๆ ในการใช้พื้นที่ (ภาพที่ 4) โดยผลลัพธ์ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 พื้นที่ออกกำลังกาย มีลู่วิ่งรอบสวน โอบล้อมด้วยสวน 3 แบบ ส่วนที่ 2 พื้นที่ทำกิจกรรม มีลานข้างบ้าน ลานพปะ ลานสนุก ลานนวดเท้า และส่วนที่ 3 ศาลาพักผ่อน ศาลาต้นไม้ ศาลาข้างบ้าน ศาลาชิงช้า ศาลาสุภาพ และ

3) กลไกการบริหารจัดการพื้นที่โครงการ ได้มีการพัฒนากลไกการทำงานเพื่อสร้างแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกันระหว่าง กรุงเทพมหานครและชุมชน โดยมีแนวคิดเบื้องต้นในการจัดตั้งคณะทำงานบริหารพื้นที่ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากแต่ละฝ่ายที่ทำงานร่วมกัน

จากการศึกษาการดำเนินการทดลองเพื่อเปลี่ยนแปลงพื้นที่รกร้างมาเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านจากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่ง เพื่อสังเคราะห์ถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการออกแบบกลไกให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะเมื่อสวนสาธารณะระดับละแวกบ้านนั้นอยู่ในภารกิจรับผิดชอบของของสำนักเขต 50 แห่งทั่วกรุงเทพมหานคร โดยสามารถสังเคราะห์และสรุปผลลัพธ์ของการพิจารณาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ดังแสดงในตารางที่ 2

ภาพที่ 4 ทศนียภาพจำลองเพื่อการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สาธารณะสีเขียวซอยหน้าวัดหัวลำโพง
ที่มา: The Cloud, 2021

ตารางที่ 2 สรุปประเด็นการสังเคราะห์กระบวนการสู่การจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสีเขียวระดับละแวกบ้านจากกรณีศึกษา

	สวน(สวน)สาธารณะ เขตคลองสาน	โครงการพัฒนาพื้นที่ว่าง ซอยหน้าวัดหัวลำโพง เขตปทุมวัน:	ข้อสังเกต-ความเปลี่ยนแปลง	
			รูปแบบเดิม	สิ่งที่เกิดขึ้น
การได้มาซึ่งที่ดิน	เอกชนให้กรุงเทพมหานครใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นสวนสาธารณะระดับละแวก บ้าน ระยะเวลา 10 ปี โดย กรุงเทพมหานครเป็นผู้ลงทุนการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานในที่ดิน	กรุงเทพมหานครได้รับ บริจาคที่ดินมาจากเอกชน ในรูปแบบให้เปล่า	กรุงเทพมหานครมีข้อ จำกัดในการได้มาซึ่ง ที่ดินอย่างสูง เนื่องจาก ข้อกำหนดจากระเบียบ การดำเนินงานหลาย ด้านจึงต้องอาศัยที่ดินที่ อยู่ในความดูแลของ ภาครัฐเป็นหลัก	การเปลี่ยนแปลงการจัด เก็บภาษีที่ดินมีผลให้ เกิดอุปทานที่ดินเข้าหา กรุงเทพมหานครเพื่อให้ เกิดเงื่อนไขการยกเว้น ภาษีอย่างมีนัยสำคัญ
การพัฒนารูปแบบและโปรแกรมที่ใหม่ทันสมัย	ใช้กระบวนการร่วมสร้างสรรค์เพื่อนำ ไปสู่การกำหนดโปรแกรมรูปแบบที่ดี	ใช้กระบวนการร่วม สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่ การกำหนดโปรแกรมรูป แบบที่ดี	แนวปฏิบัติโดยทั่วไป เป็นรูปแบบการ ออกแบบภายในโดย กองสวนสาธารณะ โดย กระบวนการใช้นัก ออกแบบ ไม่มีมิติการ เจรจาสื่อสาร ระหว่าง ผู้มีส่วนได้เสียและ ผู้ออกแบบ (Expert- oriented design)	กรุงเทพมหานครมีแนว โน้มจะให้กระบวนการ ออกแบบอย่างมีส่วนร่วม (Inclusive design/Co-creation) โดยขอความอนุเคราะห์ หรือว่าจ้างนักออกแบบ ภายนอกหน่วยงานเข้า มาสร้างกระบวนการพัฒนา โจทย์การปรับปรุง/ สร้างสรรค์พื้นที่
กลไกการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ	พัฒนากลไกการทำงานเพื่อสร้าง แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกันระหว่าง กรุงเทพมหานคร เจ้าของที่ดิน และ ชุมชน โดยมีแนวคิดเบื้องต้นในการจัด ตั้งคณะทำงานบริหารพื้นที่ที่ประกอบ ด้วยตัวแทนจากสามฝ่ายที่ทำงาน ร่วมกัน	พัฒนากลไกการทำงานเพื่อ สร้างแพลตฟอร์มการ ทำงานร่วมกันระหว่าง กรุงเทพมหานครและชุมชน โดยมีแนวคิดเบื้องต้นในการ จัดตั้งคณะทำงานบริหาร พื้นที่ที่ประกอบด้วยตัวแทน จากแต่ละฝ่ายที่ทำงาน ร่วมกัน	จัดการและดูแลพื้นที่โดย กลไกภาครัฐฝ่ายเดียว กำหนดเป็นภารกิจของ สำนักงานเขตที่สวนสา ธาระนั้นๆ ตั้งอยู่ โดย ใช้งบประมาณที่ตั้งไว้ ประจำ โดยส่วนใหญ่ เป็นงบประมาณในการ บำรุงรักษา ขาดการ สร้างสรรค์กิจกรรม เชิงรุก	เกิดความพยายามจะ สร้างสรรค์ระบบกลไก การทำงานร่วมกันมาก ขึ้นในรูปแบบของ คณะทำงานร่วมหลาย ฝ่าย แต่ยังขาดเกณฑ์ แนวปฏิบัติ ตลอดจนถึง ระเบียบที่รองรับอย่าง ชัดเจน

บทสรุป

ความท้าทายในความพยายามเปิดโอกาสและจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพื้นที่สีเขียวสาธารณะตามภารกิจโครงการ Green Bangkok 2030 อยู่บนเงื่อนไขที่หลากหลาย การศึกษาในบริบทของงานชิ้นนี้สามารถเพียงเผยให้เห็นความก้าวหน้าในบางแง่มุม โดยเฉพาะส่วนที่ภาคเอกชนจักเข้ามามีส่วนในการร่วมกระบวนการ

สร้างสรรค์และบริหารจัดการบนพื้นที่สาธารณะของรัฐเท่านั้น อย่างไรก็ตาม คณะผู้ศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาได้ดังนี้

1. **ภาคเอกชนกับบทบาทเชิงกระบวนการสร้างสรรค์พื้นที่** โดยผลลัพธ์ของกรณีศึกษาทั้งสอง ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงฐานคิดในการดำเนินงานของกรุงเทพมหานครที่ต้องการตัวกลางกระตุ้นให้เกิดการออกแบบแบบร่วมกัน (Design Catalyst) สู่การให้ความสำคัญในการสร้างโจทย์การออกแบบพื้นที่ที่ดี และผนวกรวมผู้มีส่วนได้เสียแบบร่วมคิดร่วมทำ และสร้างความรู้ถึงการเป็นเจ้าของร่วมกับคนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นทิศทางในเชิงบวกที่จักนำมาสู่การสร้างสรรค์คุณภาพของพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านที่ดีมากขึ้น

2. **ความเป็นไปได้ในการสร้างกลไกร่วมระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน** ผลลัพธ์ของปฏิบัติการทั้งสองกรณีศึกษาได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามจากทางกรุงเทพมหานครทั้งกลไกระดับสำนักและระดับเขต ในความต้องการเครื่องมือและแนวปฏิบัติใหม่ๆ ตลอดจนถึงระเบียบปฏิบัติที่เปิดโอกาสให้เกิดการสร้างกลไกร่วมระดับเขตได้ เพื่อให้สามารถหลุดพ้นไปจากข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของโครงการ Green Bangkok 2030 ได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานยังจำเป็นต้องมีการสร้างเกณฑ์ มาตรฐานการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานให้เกิดขึ้นได้ในเขตอื่นๆ สิ่งนี้ต้องอาศัยฐานความรู้ทางวิชาการจากสถาบันการศึกษาและสมาคมวิชาชีพด้านภูมิสถาปัตยกรรมสนับสนุนให้เกิดขึ้น โดยผ่านกลไกสมัชชากรุงเทพมหานครที่ได้ก่อรูปและกำลังดำเนินการอยู่ในปี พ.ศ. 2564 ร่วมกับมติสมัชชาสุขภาพเรื่องการร่วมสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในเขตเมือง ที่ได้ดำเนินการไปก่อนหน้านี้ใน ปี พ.ศ. 2561

ผลลัพธ์จากการศึกษานี้ เป็นเพียงรูปแบบและเงื่อนไขส่วนน้อย การศึกษาประเด็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะระดับละแวกบ้านด้วยบทบาทของภาคเอกชน ยังขาดการศึกษารูปแบบและเงื่อนไขสำคัญอีกสองประการ คือ 1) การที่ภาคเอกชนเข้ามาบริหารกิจกรรมและเพื่อสร้างสรรค์พลวัติของพื้นที่บนพื้นที่สีเขียวสาธารณะของรัฐที่มีอยู่เพื่อลดภาระทางงบประมาณของรัฐ ในการดูแลปริมาณพื้นที่ลักษณะนี้ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นภายหลังนโยบายภาษีที่ดิน และ 2) การที่ภาคเอกชนจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสาธารณะบนพื้นที่ของตนเองและบริหารจัดการเองเพื่อตอบสนองภารกิจของรัฐ ภาครัฐจึงมีการสร้างแรงจูงใจอย่างไรให้กลับคืนมา หากอนาคตมีการศึกษาทั้งสองประเด็นนี้ในเชิงลึกก็จักช่วยให้สามารถเพิ่มโอกาสในการบรรลุเป้าหมายโครงการได้มากขึ้นตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) คณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- Carmona, M. and Megalhaes, C.D. (2006). Public Space Management: Present and Potential. *Journal of Environmental Planning and Management* 49(1): 75-99.
- Dimmer, C. (eds.) (2013). *Privately Owned Public Space: The International Perspective | Sustainable Urban Regeneration Series 25*, Tokyo: Center for Sustainable Urban Regeneration, The University of Tokyo.

- Dollinger, M. et al. (2019). Working Together in Learning Analytics Towards the Co-Creation of Value. *Journal of Learning Analytics* 6(2): 10-26.
- Hass, T. and Mehaffy, M.W. (2019). Introduction: The Future of Public Space. *Urban Design International* 24: 1-3.
- Kongphunphin, C. and Iamtrakul, P. (2020). A Classification of Thai Urban Public Spaces: A Case of Bangkok Metropolitan Area, Thailand. *Journal of Architecture/Planning Research and Studies* 17(2): 41-58.
- Leclercq, E. (2018). **Privatisation of the Production of Public Space**. Delft: Architecture and the Built Environment, Delft University.
- Mierzejewska, L. (2011). Appropriation of Public Urban Spaces as an Effect of Privatisation and Globalisation. *Quaestiones Geographicae* 30(4): 39-46.
- Nasution, A.D. and Zahrah, W. (2012). Public Open Space Privatization and Quality of Life, Case Study Merdeka Square Medan. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 36: 466-475.
- Nasution, A.D. and Zahrah, W. (2015). The Space is Not Ours, the Life of Public Open Space in Gated Community in Medan, Indonesia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 202: 144-151.
- Nasution, A.D. and Zahrah, W. (2017). Privately-Owned Public Space for Public Use. *Asian Journal of Quality of Life* 2(7): 11-19.
- Németh, J. (2009). Defining a Public: The Management of Privately Owned Public Space. *Urban Studies* 46(11): 2463-2490.
- Németh, J. (2012). Controlling the Commons: How Public is Public Space?. *Urban Affairs Review* 48(6): 811-835.
- Németh, J. and Schmidt, S. (2011). The Privatization of Public Space: Modeling and Measuring Publicness. *Environment and Planning B: Planning and Design* 38: 5-23.
- Nissen, S. (2008). Urban Transformation: From Public and Private Space to Spaces of Hybrid Character. *Czech Sociological Review* 44 (6): 1129-1149.
- Reyes, R.C. (2016). Public Space as Contested Space: The Battle over the Use, Meaning and Function of Public Space. *International Journal of Social Science and Humanity* 6(3): 201-207.
- Sahakian, M. et.al. (2020). Green Public Spaces in the Cities of South and Southeast Asia: Protecting Needs towards Sustainable Well-Being. *The Journal of Public Space* 5(2): 89-110.
- Sijbandij, J. (2018). **The Privatisation of Public Space in Amsterdam: Divergent Perception of Public and Private Sector Actors**. Unpublished Master Thesis in Urban and Regional Planning, University of Amsterdam.

Tang, K. (2018). Privatization of Public Space: Spatial Practice in the Umbrella Movement. **Space and Culture** 22(4): 449-459.

Usavagovitwong, N. (2019). Co-Creating Public Space: Attitude, Process, and Opportunity. *The Architectural Journal of the Association of Siamese Architects under Patronage* 1: 66-81.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

Active, The. (2021). คลองสาน สานมือ ร่วมสานเมือง : จากประวัติศาสตร์สู่อนาคตกาล, Retrieved from <https://theactive.net/read/klongsan-together-shape-urban-future/>

Citycracker. (2021). Seven Perspectives in Creating Public Space, ‘Crack City for Public Space Seminar’. Retrieved from <https://citycracker.co/city-crack/city-event/crackcityforpublicspace/>

Cloud, The. (2020) Retrieved from <https://readthecloud.co/hua-lampong-temple-park/>

Cloud, The. (2021) The Cloud x we!park. Retrieved from <https://readthecloud.co/hua-lampong-temple-park/>

National Health Assembly (2018) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อสุขภาพและการพัฒนาอย่างยั่งยืน: เขตเมือง. Retrieved from https://www.nationalhealth.or.th/_external/210861_เอกสารหลัก_PS up.pdf

Lee, D. (2020). Whose Space is Privately Owned Public Space? Exclusion, Underuse and the Lack of Knowledge and Awareness. **Urban Research & Practice**. doi:10.1080/17535069.2020.1815828

Standard, the (2020) กทม. ตั้งเป้าเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้คนกรุง 10 ตร.ม./คน ภายใต้โครงการ Green Bangkok 2030. Retrieved from <https://thestandard.co/green-bangkok-2030/>

